

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΟΜΠΑΖΗΣ

Αν και τον γνωρίζουμε ως παγκοσμίως αναγνωρισμένο αρχιτέκτονα, είναι πολύ περισσότερα από αυτό· με πνεύμα ανήσυχο και αναγεννησιακό, ο Αλέξανδρος Τομπάζης ζωγραφίζει, δημιουργεί γλυπτά και φωτογραφίζει, ενώ πρόσφατα εξέδωσε και το δεύτερο βιβλίο του, μέσα από τις σελίδες του οποίου αυτοαποκαλύπτεται.

Λογική και ευαισθησία

Από τον **ΤΑΚΗ ΚΑΡΗ****Σ****ΤΟ ΚΑΙΝΟΥΡΙΟ ΤΟΥ**

βιβλίο «Η όμορφη καμηλοπάρδαλη» (εκδόσεις Πατάκη), ο συγγραφέας Αλέξανδρος Τομπάζης διηγείται τα βιώματα και τις εμπειρίες του ως αρχιτέκτονα (από τους πρωτοπόρους παγκοσμίως της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής), ενώ παράλληλα έχουμε τη δυνατότητα να ανακαλύψουμε τον ζωγράφο Τομπάζη, τον γλύπτη, τον φωτογράφο και τον λάτρη της κλασικής μουσικής. Επίσης, στην έκδοση αυτή συμπεριλαμβάνονται πολλά ντοκουμέντα που αφορούν τον πρόγονό του, τον Μανώλη Τομπάζη, ήρωα της εθνεγερσίας.

Από την Ινδία στην Αγγλία και από εκεί στην Ελλάδα, τη Χίο και την Υδρα, ο Αλέξανδρος Τομπάζης με το αναγεννησιακό ταμπεραμέντο και το τεράστιο πολυσχιδές έργο, είναι ένας κοσμοπολίτης με λεπτούς τρόπους και με μια

αφοπλιστική απλότητα στην επικοινωνία του. Τον συνάντησα στο γραφείο του, στο Πολύδροσο, ένα βιοκλιματικό κτίριο, με φυσικό φωτισμό, χωρίς ερκοντίσιον.

Πώς γεννήθηκε το νέο σας βιβλίο και ποιες είναι οι συνιστώσες του;

Με βοήθησε πολύ ο Μισέλ Φάις. Είναι συγγραφέας και υπεύθυνος της σειράς «Η Κουζίνα» του συγγραφέα, του καλλιτέχνη κ.λπ. στις εκδόσεις Πατάκη. Εδώ στο προκείμενο είναι ο κόσμος –η κουζίνα– του αρχιτέκτονα. Ο Δημήτρης Φιλίππιδης, καλός φίλος και συνάδελφος από παλιά, που ήταν γνωστός του Φάις, πρότεινε εμένα όταν εκείνος τον ρώτησε για έναν αρχιτέκτονα. Τις περισσότερες σελίδες του βιβλίου αυτού τις έγραψα στο αεροπλάνο, τις αμέτρητες ώρες που περνάω στους ουρανόους. Εκεί συγκεντρώνομαι. Και τα σκίτσα είναι όλα χειρόγραφα. Όπως και τα αρχιτεκτονικά μου σχέδια.

Δηλαδή, δεν δουλεύετε ψηφιακά τα σχέδια σας;

Ξεκινάω από σκίτσα που μετά περνούν στον υπολογιστή, το οποίο έχει ένα μειονέκτημα: Παραλείπει ακριβές. Χρειάζεται με κάποια ανακρίβεια στις πρώτες φά-

σεις, στη μελέτη τουλάχιστον. Μπορεί, δηλαδή, να είναι και το τελευταίο σου χιλιοστό σωστό από την πρώτη στιγμή. Ο υπολογιστής είναι χρήσιμος, παρασκέπτεται όμως και δεν σε αφήνει να σκεφτείς εσύ.

Αραγε ποια είναι αυτή η όμορφη καμηλοπάρδαλη;

Είναι ένα ιδανικό ίσως του αρχιτέκτονα, καθώς έχει τέσσερα πόδια, τα οποία πατούν στη γη. Κι αυτό το εννοώ κυριολεκτικά –να πατάς στη γη, να πατάς στη λάσπη– και μεταφορικά, με την οικολογική διάσταση της παρομοίωσης. Η καμηλοπάρδαλη έχει το κεφάλι της ψηλά. Δεν χρειάζεται να σκύψει για να βρει την τροφή της. Μια τροφή πιο πνευματική, πιο αιθέρια... Σκέψη, όραμα, καρδιά... (σ.σ. στην παρουσίαση του βιβλίου η καμηλοπάρδαλη οπτικοποιήθηκε από τον συγγραφέα σαν γερανός).

Αρχιτέκτονας, ζωγράφος, γλύπτης, φωτογράφος και συγγραφέας. Αραγε ποια είναι η τέχνη η οποία σας εκφράζει περισσότερο;

Το παιδικό μου όνειρο ήταν η ζωγραφική. Έκανα μαθήματα ζωγραφικής με δάσκαλο τότε τον Καρτσωνάκη-Νάκη.➔

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΟΜΠΑΖΗΣ

Η

ΤΑΝ ΠΟΛΥ

γνωστός εκείνη την εποχή. Ήταν στο Κολλέγιο. Μας δίδασκε καλλιγραφία. «Κοίταξε να δεις αν θες να γίνεις αρχιτέκτονας», μου έλεγε. Δεν ξέρω αν πίστευε ότι δεν ήμουν αρκετά καλός στη ζωγραφική ή γιατί ήθελε να ασχοληθώ με κάτι πιο χειροπιαστό. Εν πάση περιπτώσει, η ζωγραφική είναι ένα πολύ μεγάλο κομμάτι της ζωής μου. Έχω κάνει, μάλιστα, μια έκθεση στο Μουσείο Μπενάκη με δουλειά του γραφείου, κάποια ζωγραφική και κάποια γλυπτά που έχω κάνει, καθώς και στην γκαλερί Ζουμπουλάκη με ζωγραφική. Αυτό το γλυπτό που είναι στη γωνία του κτιρίου των γραφείων μας (ανθρώπινες μορφές με παιδί) είναι δικό μου έργο. Επίσης, φωτογραφίζω κιόλας (σ.σ. όπως ο πατέρας του Νικόλαος Τομπάζης, το φωτογραφικό αρχείο του οποίου έχει δωριστεί στο Μουσείο Μπενάκη). Τον Ιανουάριο, μάλιστα, έχω προγραμματίσει μια έκθεση –κυρίως με ζωγραφική– αλλά και φωτογραφία στην γκαλερί Ζουμπουλάκη ενώ κάποιες φωτογραφίες εμπεριέχονται και στο προηγούμενο βιβλίο μου «Γράμμα σ' ένα νέο αρχιτέκτονα». **Ο πατέρας σας γεννήθηκε στην Αγία Πετρούπολη, εσείς στην Ινδία και μεγαλώσατε ανάμεσα**

σε Αθήνα και Λονδίνο. Στο βιβλίο σας, όμως, τίθεστε συχνά υπέρ του «συγκριτικού πλεονεκτήματος της τοπικής αρχιτεκτονικής» και λιγότερο υπέρ του «διεθνισμού» ή της παγκοσμιοποίησης. Μα, δεν ήθελα να κάνω διάκριση στις έννοιες διεθνισμός και παγκοσμιοποίηση. Υπάρχει μια παγκοσμιοποίηση αναμφίβολη και αυτό συνεπάγεται πολλά πλεονεκτήματα. Δεν μπορεί, όμως, να είναι μια ισοπέδωση. Ο πλανήτης είναι ένας κόσμος και ό,τι συμβαίνει οπουδήποτε επηρεάζει και τον υπόλοιπο κόσμο. Δεν πρέπει, όμως, να υπάρχει ισοπέδωση γιατί ο κάθε τόπος έχει και την κουλτούρα του και το κλίμα του. Πιστεύω, δε, ακράδαντα ότι ακριβώς η ανταπόκριση στην κουλτούρα και στο κλίμα κάνει να υπάρχουν διαφοροποιήσεις, κι αυτό είναι καλό. Ο,τι χτίζεις στη Νορβηγία δεν σημαίνει ότι μπορείς να το χτίσεις και στη Μεσόγειο. Οι αρχές που υπάρχουν, όμως, στη Νορβηγία ή την Αφρική είναι ίδιες, με βασική αρχή πάντοτε τον σεβασμό στο κλίμα. Να σκέπτεσαι και να δουλεύεις, με το κλίμα σύμμαχο και όχι εχθρό σου. Ο πατέρας μου γεννήθηκε στην Αγία Πετρούπολη. Εγώ γεννήθηκα στις Ινδίες διότι ο πατέρας μου ήταν εκεί αντιπρόσωπος της Χιωτοαγγλικής εταιρείας των Αδελφών Ράλλη, που ασχολούνταν με εισαγωγές-εξαγωγές ανάμεσα στην Αγγλία και την Ινδία. Όταν αρρώστησε η μητέρα μου, τότε πήγαμε για έναν χρόνο στην Αγγλία για τη θεραπεία της και μετά ήρθαμε στην Ελλάδα. **Η εταιρεία των Ράλλη ήταν μαζί με τους**

Ροδοκανάκη νομίζω.

Η μητέρα μου, η Δέσποινα, ήταν το γένος Ροδοκανάκη. Η εταιρεία Ralli Brothers εισήγαγε πρώτες ύλες από την Ινδία (γιούτα, βαμβάκι) και μετά εξήγαγε μεταποιημένα προϊόντα. Η μητέρα μου, όμως, είχε προσβληθεί από καρκίνο και απεβίωσε στην Αγγλία. Έτσι, εμείς ήρθαμε στην Ελλάδα, στο σπίτι του παππού Ροδοκανάκη στο Ψυχικό, όπου και πρωτομίλησα ελληνικά. Ημουν έξι ετών.

Έχετε επιστρέψει στην Ινδία; Έχετε έργο σας εκεί; Πώς σας επηρέασε το ότι γεννηθήκατε εκεί;

Έχω επιστρέψει πολλές φορές αλλά πάντοτε ως επισκέπτης. Γενικά, δεν πηγαίνω στην Ινδία για δουλειά. Στο δε Καράτσι, που είναι τώρα στο Πακιστάν, δεν έχω επιστρέψει ποτέ. Με έχει επηρεάσει ο τρόπος σκέψης και αρχιτεκτονικά, όπως σε κάθε τόπο, η παραδοσιακή αρχιτεκτονική, τα κτίρια και το πώς προσαρμόζονται στο τροπικό κλίμα, που είναι υγρό, με ζέστη, μουσώνες...

Όπως το θέτετε, αναρωτιέμαι αν η χρησιμοποίηση του τούβλου στο κτίριο των γραφείων σας είναι επιρροή από το σπίτι του Μανώλη Τομπάζη στην Υδρα...

Το σπίτι στην Υδρα (σ.σ. έχει δωρηθεί από τους Τομπάζη στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών) έχει τεράστιους τοίχους, πολύ παχείς, πολλά παράθυρα και παντζούρια για να προστατεύεται από τον ήλιο. Είναι παραδοσιακό. Οχι ότι το παραδοσιακό είναι υποχρεωτικά σωστό. Όταν, όμως, έχεις λίγα μέσα, χρειάζεταιαι αρκετό μυαλό ενώ όταν έχεις περίσσια

